

Näkymättömästä näkyväksi

- Muistitietokeruu lesbojen, homojen, bi- ja transihmisten elämästä

**Keruuun
tarkoitus**
Osallistuminen
**Keruuu aika ja
postitusosoite**
Palkinnot
**Miten
muistella?**
Vastausohjeet
**Ohjeellisia
kysymyksiä**

Kuva: Työväen keskusmuseo

Keruuun tarkoitus

Valtakunnallinen ihmisoikeusjärjestö Seta ry on vuodesta 2002 tehnyt yhteistyötä Työväen keskusmuseon ja Työväen Arkiston kanssa pelastaakseen lesbojen, homojen, bi- ja transihmisten historiaa tuhoutumiselta. Työväen Muistitietotoimikunnan ja Työväen Arkiston vuoden 2005 muistitiedon keruuhankkeen Näkymättömästä näkyväksi tarkoituksena on saada kerättyä ja tallennettua lesbojen, homojen, bi- ja transihmisten elämästä kertovaa henkilökohtaista kokemustietoa ja muuta aineistoa museoihin ja arkistoihin. Näin ne säilyvät historiallisina jälkinä, joiden varassa on mahdollista tehdä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen omakohtaisiin kokemuksiin perustuvaa tutkimusta erityisesti kulttuurin, perinteen ja muistitiedon saralla, historiaa ja sosiologiaa unohtamatta.

Keruuun toimeenpanijoina ovat Seta ry, Seta-säätiö, Työväen Arkiston Työväen Muistitietotoimikunta ja Työväen keskusmuseo.

"Jotta meidät muistettaisiin sellaisina kuin elimme"

Lesbojen, homojen, bi- ja transihmisten asema suomalaisessa yhteiskunnassa on muuttunut 1990-luvulta lähtien. Vaihtoehtoisten elämänmuotojen näkyvyys on lisääntynyt yhtä aikaa kasvaneen avoimuuden ja hyväksynnän kanssa. Tästä on yhtenä esimerkkinä Työväen keskusmuseossa Werstaassa 5.7.—28.8.2005 esille pantu näyttely Vaarin paketti ja sateenkaarinappi. Näyttelyä kootessa on käynyt ilmi, miten vähän arkistoista ja museoista löytyy tietoa siitä, millaista lesbojen, homojen, bi- ja transihmisten elämä on ollut ennen 1990-luvun murrosta.

Vaikka lesbojen, homojen, bi- ja transihmisten elämät ovat elettyinä aivan yhtä historiallisia ja tärkeitä kuin kaikkien muidenkin ihmisten elämät, monet meistä varoivat menneinä vuosikymmeninä – ja osin edelleenkin – puhumasta omasta elämästään ulkopuolisille tai jättämästä jälkiä siitä muiden löydettäväksi. Siksi näistä kokemuksista kertovat aineistot eivät ole helposti löytäneet tietään arkistoihin, museoihin ja sieltä edelleen historiankirjoihin.

Nyt sinulla on mahdollisuus kartuttaa arkistoja muistelemalla ja kuvailemalla sitä, mitä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen on merkinnyt omassa elämässäsi. Muistitietokeruu Näkymättömästä näkyväksi haluaa sinun muistelevan lesboille, homoille, bi- ja transihmille tärkeitä hetkiä omien kokemustesi valossa. Voit kirjoittaa joko tuoreista sattumuksista tai voit palata muistelemaan vuosikymmenten takaisia tapahtumia. Esitteen lopusta löydät joukon teemoja ja kysymyksiä, joita on kerätty helpottamaan muistelua.

Osallistuminen

Keruu on tarkoitettu kaiken ikäisille lesboille, homoille, bi- ja transihmisille. Myös heidän läheisensä, sekä laajemmin muut ihmiset, joilla on omakohtaisia kokemuksia ja muistoja lesboista, homoista, bi- ja transihmisistä voivat lähettää vastauksiaan.

Keruu aika ja postitusosoite

Vastausaika alkaa heti keruun julkistamisesta heinäkuun 2005 alussa. Näkymättömästä näkyväksi -keruuta pyritään jatkamaan vuosittain. Tällä kertaa palkitsemiseen mukaan otettavien muistelmien tulee kuitenkin olla lähetetty marraskuun 2005 loppuun mennessä. Vastaukset tulee lähettää osoitteeseen

Työväen Muistitietotoimikunta

Paasivuorenkatu 5 B

00530 HELSINKI

Kuoreen tunnus "Näkymättömästä näkyväksi"

tai sähköpostitse osoitteeseen
muistitietotoimikunta@tyark.fi

Lisätietoja keruusta antavat keruun vastuuhenkilöt. Teknisiin kysymyksiin vastaa Työväen Muistitietotoimikunnan sihteeri Risto Reuna, puh. vaihde (09) 7743 110, sähköposti risto.reuna@tyark.fi. Sisällöllisiin kysymyksiin vastaa puolestaan Tampereen yliopiston tutkija Tuula Juvonen, puh. (03) 3551 6067, sähköposti tuula.juvonen@uta.fi.

Palkinnot

Keruueseen osallistuneille jaetaan yksi 300 euron ja yksi 200 euron sekä kolme 100 euron rahapalkintoa. Palkinnoista päättää Työväen Muistitietotoimikunta puheenjohtajanaan Risto Laakkonen. Lisäksi kaikkien osallistuneiden kesken arvotaan kirjpalkintoja.

Miten muistella?

Jokainen muisto on kertomisen arvoinen. Voit osallistua keruueseen lähettämällä vastaukseksi kokonaisen omaelämäkerrallisen tekstin, mutta aivan yhtä haluttuja ovat yksittäisiä tapahtumia koskevat lyhyetkin muistelut.

Kerro asioista omin sanoin, kuvaile ja pohdi itsellesi tärkeitä seikkoja. Älä turhaan takerru vuosilukuihin tai muihin teknisiin yksityiskohtiin, mutta mainitse ainakin summittain missä ja milloin kuvaamasi asiat ovat tapahtuneet.

Kaiva muististasi kohteesi erikoispiirteitä, sitä, mikä kiinnitti huomiota tai ihmetytti sinua niin että se on jäänyt mieleesi. Voit kuvailla seikkaperäisesti myös ihan tavallisiakin asioita. Muistelun apuna voivat toimia esimerkiksi päiväkirjamerkinnät, kalenterit, kirjeet, valokuvat ja lehdet. Myös keskustelut vanhojen ystävien kanssa voivat palauttaa mieleen muistoja.

Muistitietokeruu ei ole kilpailu, joka edellyttäisi kirjoittamista otsa kurtussa. Huomaa, että kertomuksesi arvoa eivät ratkaise oikeinkirjoitus tai muotoseikat, vaan kertomuksesi yksilöllisyys ja aitous.

Vastausohjeet

Kirjoita muistelu mieluiten tietokoneella tai kirjoituskoneella tavallisen (A4) kokoiselle kirjoituspaperille. Käsinkin voi kirjoittaa. Jätä arkin vasempaan reunaan 3–4 cm marginaali ja kirjoita vain arkin yhdelle puolelle. Liitä mukaan saatekirje, jossa on nimesi, syntymävuotesi, ammattisi ja osoitteesi. Lisää saatteeseen myös tieto sukupuolestasi tai sen moninaisuudesta sekä maininta siitä, mitä ajankohtaa ja maantieteellistä aluetta muistelu koskee. Jos äänitöt kertomuksen kasetille tai disketille, mainitse alussa näiden edellä lueteltujen seikkojen lisäksi myös äänitysaika ja paikka.

Kirjoitusten lisäksi kaikki muisteluja tukevat valokuvat, päiväkirjat, kirjeet sekä järjestötoimintaan liittyvät alkuperäisaineistot ovat tervetulleita osaksi arkiston kokoelmia. Jos et ole asettanut aineistolle käyttörajoituksia, tutkimuskäytön lisäksi myös Työväen Muistitietotoimikunnalla ja Seta ry:llä on oikeus julkaista aineistoa.

Jos haluat asettaa vastauksesi tai oheislahjoituksesi tutkimuskäytölle tai julkaisemiselle omia ehtojasi, kuten nimisuojan tai aikarajoituksia, liitä tästä ehdottomasti maininta saatekirjeeseen. Huomaa, että arkistoidun aineiston asiattoman käytön estää jo henkilötietolain (523/1999) takaama yksityisyyden suoja.

Kaikki lähetetty aineisto käsitellään luottamuksellisesti. Kun Työväen Muistitietotoimikunnalle lähetetyt vastaukset kirjataan sisään tulleeiksi ja niille on annettu oma juokseva numeronsa, niistä kirjoitetaan kuvailulehtinen. Siinä luetellaan aluksi erilaisia arkiston järjestämiseen liittyviä teknisiä järjestys- ja yleistietoja. Kuvailulehtisessä lähettäjistä kerrotaan sukupuoli, ammatti, syntymävuosi- ja paikka. Lisäksi samaan yhteyteen laaditaan lyhyt sisältökuvaus muistelussa käsitellyistä aihepiireistä. Tämä kuvailulehtinen on nähtävissä sähköisessä muodossa Työväen Arkistossa. Itse muistelut sidotaan yhteen kirjaksi, joka arkistoidaan Työväen Arkistoon tutkimuskäyttöä varten.

Kun näkymättömästä tehdään näkyvää

Seuraavassa on joukko *ohjeellisia kysymyksiä*, joita voit käyttää lähtökohtana muistelemisesi. Voit valita teemoista vaikka vain yhden ja kirjoittaa siitä, tai voit poimia useamman sen mukaan, kuinka ne puhuttelevat sinua. Voit myös keksiä omia aiheita, sillä on varmasti olemassa paljon sellaista, jota emme osanneet edes kysyä!

- *Kerro mistä ja millaista tietoa sait ensi kertaa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöistä. Olivatko kyseessä kuulopuheet, luitko lehtiä tai kirjoja, kuuntelitko radiota vai katsoitko televisiota tai elokuvia, seikkailitko internetissä? Mitä sinulle on jäänyt mieleen aihepiirin käsittelystä?*
- *Kuinka ajatus omasta seksuaali-identiteetistäsi, sukupuoli-identiteetistäsi tai sukupuolen ilmaisun tavastasi syntyi? Oliko kyseessä käänteentekevä kokemus vai tiesitkö asiasta "aina"? Ovatko käsityksesi omasta itsestäsi muuttuneet vuosien saatossa? Oletko puhunut asiasta muiden ihmisten kanssa vai halusitko pitää asian omana tietonasi? Mikä vaikutti*

päätökseesi vaieta tai puhua asiasta? Kuvaile tilannetta, jossa kerroit asiasta toiselle ihmiselle. Miten sen teit? Kuinka hän suhtautui asiaan? Tietävätkö muut ihmiset tilanteestasi? Miten kuvailisit sitä kuinka sinuun suhtaudutaan kotona, koulussa, töissä tai suvun piirissä? Kerro millaisiin tilanteisiin olet asian vuoksi joutunut.

- *Millaisessa tilanteessa tutustuit ensi kertaa toiseen lesboon, homoon, bi- tai transihmiseen? Tapahtuiko näin sattumalta, vai etsitkö hänet määrätietoisesti käsiisi? Missä ja miten hänet kohtasit? Entä millainen kokemus oli ensimmäistä kertaa tavata useampia "samalla lailla erilaisia"? Kuvaile missä ja miten se tapahtui.*
- *Millainen on oma ystäväpiirisi? Kuinka se on syntynyt, miten ja miksi se on muuttunut? Kuuluuko siihen sekä lesboja, homoja, heteroita, bi- että transihmisiä? Missä te tapaatte toisianne? Kuvaile millaisia hahmoja porukkaan kuuluu. Millaisia asioita te teette tai harrastatte yhdessä? Entä kuinka teillä on ollut tapana pukeutua? Käyttättekö toisistanne lempinimiä?*
- *Kerro millaisiin seksuaali- tai sukupuolivähemmistöjen omiin tapaamisiin olet osallistunut. Kuvaile illanviettoja ystävien luona, ryhmätoimintaa tai vaikkapa talkoita ja mielenosoituksia joissa olet ollut läsnä. Missä te tapasitte? Millaisia ihmisiä tapaamisissa oli mukana? Mitä silloin tapahtui? Oletko törmännyt näissä tilanteissa mieleenpainuviin henkilöihin? Millaisissa bileissä olet käynyt? Kuvaile juhlan ulkoisia puitteita, illan ohjelmaa, musiikkia, henkilökuntaa ja asiakkaita. Oletko käynyt homojen epävirallisissa ulkotapaamispaikoissa? Millainen kokemus se on ollut sinulle? Entä kuulutko johonkin internetin keskusteluryhmään tai sähköpostilistalle? Mitä voisit kertoa sen merkityksestä itsellesi? Entä millaisia retkiä ja matkoja olet tehnyt Suomessa ja ulkomailla? Minne ne ovat suuntautuneet? Keitä joukkoon kuului?*
- *Onko sinulla ollut lesbona, homona, bi- tai transihmisenä mieleenpainuva kohtaaminen asiakaspalvelijoiden, viranomaisten tai virkavallan kanssa? Missä yhteydessä tämä tapahtui? Kuvaile kuinka sinua tällöin kohdeltiin. Oletko kenties itse ollut sellaisessa työssä, jossa asiakaskuntaan tai työtovereihin on kuulunut näkyvästi myös sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä? Millaisia kokemuksia sinulla on tällaisista työpaikoista ja niissä syntyneistä tilanteista?*
- *Millainen on suhteesi seksuaali- tai sukupuolivähemmistöjen järjestötoimintaan tai kulttuurituotantoon? Oletko osallistunut tällaiseen toimintaan tai jopa ollut perustamassa jotain omaa ryhmää? Kuvaile millaista toimintaa ryhmässänne on harrastettu ja kerro omasta roolistasi toiminnassa. Entä millaisia ovat olleet muut osallistujat? Millaisia kiistakysymyksiä toiminta on nostanut esiin? Millaisia ovat olleet saavutuksenne? Mitä osallistuminen on antanut ja opettanut sinulle?*
- *Kerro kuinka olet etsinyt itsellesi mieleistä kumppania. Millaisissa tilanteissa vedit vesiperän? Entä milloin sinua on onnistanut? Onko hiv-epidemia vaikuttanut suhteittesi solmimiseen? Onko sinulla kaukorakkaus, lähisuhde, parisuhde vai useampia kumppaneita? Kerro keitä perheeseesi kuuluu.*

Oletko virallistanut parisuhteesi tai harkitsetko lasten hankkimista? Kuvaile elämää kumppanisi kanssa, siihen liittyviä järjestelyjä, sen arkea tai juhlia. Entä mitä suhde, sen puuttuminen tai päättyminen on merkinnyt sinulle?

- *Millainen rooli tiedonsaannilla, ystäväpiirillä, tapaamispaikoilla, järjestötoiminnalla tai ihmissuhteilla on ollut sinulle elämäsi eri vaiheissa? Mitä pidät tärkeimpinä muutoksina lesbojen, homojen, bi- ja transihmisten elämässä? Kuinka ne ovat vaikuttaneet omaan elämääsi?*